

Таким чином міжвидове схрещування *Triticum aestivum* L. і *Triticum spelta* L. дають можливість підвищувати у пшениці м'якої вміст білка з 13,1 до 18%, а вміст клейковини з 29,2% до 40,1%, поєднуючи високу врожайність зерна та стійкість проти комплексу шкідників і хвороб.

УДК 575.1:581.134:633.111

Жекова І.О., викладач

Сухомуд О.Г., кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Любич В.В., кандидат сільськогосподарських наук, викладач

Парій Ф.М., доктор біологічних наук

Уманський національний університет садівництва

**СТІЙКІСТЬ ПРОТИ УРАЖЕННЯ МІКОЗНИМИ
ПЛЯМИСТОСТЯМИ ГІБРИДІВ F_{3-5} ,
ОДЕРЖАНИХ ВІД СХРЕЩУВАННЯ
TRITICUM AESTIVUM L. × *TRITICUM SPELTA* L.**

Шкідливість мікозних плямистостей проявляється в зменшенні асиміляційної поверхні листків, пошкодженні стебел, формуванні недорозвинених колосів, передчасному відмиранні рослин і недоборі зерна. За сильного ураження пшениці плямистостями недобір урожаю може становити 30–40% і знижувати хлібопекарські властивості зерна.

У сучасному рослинництві для одержання запланованого врожаю велике значення має оптимізація фітосанітарної ситуації. Це досягається за взаємодії сучасної науки, додержання організаційних та агротехнічних заходів, з яких використання стійких сортів є найбільш ефективним. Нині основним постулатом захисту зернових культур передбачається не просто розміщення двох і більше методів боротьби з шкідливими організмами, а інтеграція усіх доступних прийомів з урахуванням

природних регулюючих і лімітуючих елементів навколишнього природного середовища. Тому створення сортів пшениці з високою стійкістю проти основних хвороб є актуальним.

У результаті схрещування *Triticum aestivum* L. (сорт Копилівчанка) із зразком *Triticum spelta* L. одержані неспельтоїдні номери, які були відібрані методом індивідуального добору з гібридної популяції. Їх вивчали на чорноземі опідзоленому важкосуглинковому навчально-науково-виробничого комплексу Уманського НУС упродовж 2009–2011 рр. Інтенсивність розвитку бурої листкової іржі визначали за шкалою Т.Д. Страхова у фазі молочної стиглості зерна пшениці озимої, борошнистої роси – за шкалою Э.Э. Гешеле у фазі колосіння рослин, септоріоз листків – за шкалою А. Вронніманн у фазі колосіння.

Під час вивчення стійкості проти бурої іржі встановлено, що пшениця спельта характеризується високою стійкістю, яка становила 9 балів, а в сорту пшениці озимої Копилівчанка – 6 балів. Стійкість неспельтоїдних гібридів проти ураження бурю іржею коливалась в межах 6–9 балів. Найвищу інтенсивність ураження відмічено в 2010 р. Так, сорт пшениці озимої Харус мав стійкість 3 бали, спельта – 8 балів, із 35 неспельтоїдних гібридів один номер характеризувався високою стійкістю (9 балів), чотири гібрида мали стійкість 7 балів, а решта 4–6 балів.

Іншою хворобою, яка завдає значної шкоди посівам пшениці озимої є септоріоз. У середньому за два роки досліджень сорт Копилівчанка характеризувався слабкою сприйнятливістю проти ураження септоріозом, а стійкість його становила 5 балів. У гібридних номерів цей показник коливався в межах 7–8 балів, що відповідало високій стійкості. Слід зазначити, що стійкість проти септоріозу гібридних номерів майже не змінювалась залежно від років досліджень та коливалась у межах 6–8 балів, тоді як спельта не уражувалась цією хворобою впродовж усіх років досліджень.

Інтенсивність ураження борошнистою росю пшениці спельти, сорту Копилівчанка і гібридів F₄₋₅ як в середньому,

так і за роки дослідження була низькою і коливалась в межах 2,8-4,3%, що відповідало високій стійкості (8 балів).

Отже, пшениця спельта є донором високої стійкості проти ураження бурюю іржею та септоріозом. Одержані неспельтоїдні гібриди займають проміжне положення порівняно з вихідними батьківськими формами. Виділено номери з високою стійкістю, які рекомендуються використовувати як донори стійкості проти бурюї іржі та септоріозу.

УДК 633.15.631.527

Залізняк О.Л. кандидат с.-г. наук

*Закарпатська державна с/г дослідна станція Інституту с/г
Карпатського регіону НААН*

СЕЛЕКЦІЙНА ЦІННІСТЬ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ КУКУРУДЗИ НА ЗАКАРПАТТІ ЗА ОСНОВНИМИ ГОС- ПОДАРЬСЬКИМИ ОЗНАКАМИ

Ефективність гетерозисної селекції кукурудзи визначається наявністю різноманітних самозапилених ліній, цінних за господарськими та біологічними ознаками, тому метою досліджень є встановлення селекційної цінності вихідного матеріалу кукурудзи за основними господарськими ознаками на основі систематизації наявних самозапилених ліній власної селекції за комплексом кількісних ознак і адаптивності та імунності.

На обширному генофонді (600 ділянок самозапилених ліній та підліній) при жорсткому інфекційному фоні та монокультурі кукурудзи встановлено залежність формування кількісних ознак (вегетаційний період, висота рослин, висота прикріплення качана, форма волоті та кількість галузок, кількість листків на стеблі) та їх складових, адаптивності, ботанічної таксономії, методу створення і родоводу, стійкості до біотичних і абіотич-